

Ціна 10 коп.

Бібліотека Перця

№156

Борис Поліщук

КРАК

Гната Сливки

Борис Николаевич Полищук

КРАХ ИГНАТА СЛИВКИ

(На українском языке).

Редактор В. Чепіга.

БФ 26824. Зам. 03794. Здано до набору 7. VII. 1971 р. Підписано до друку 9. IX. 1971 р. Тираж 107150. Формат паперу 70×108/16. І папер. арк. 2 друк. арк. Обл.-вид. арк. 2,28. Ціна 10 коп.

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», Київ, Брест-Литовський проспект, 94.

Борис ПОЛИЩУК

Гната Сливки

ІЛЮСТРАЦІЇ А. СВИНЦОВА

«РАДЯНЬСКА УКРАЇНА»
1971

З М І С Т

Крах Гната Сливки	5
Бережімо час	8
Сила слова	9
Моральний фактор	11
Злочин	14
У черзі	16
Тевхало	18
Що то — постійність	20
На перепідготовці	23
Порозумілись	25
Велосипед	27
Загадкова знахідка	29
Право на штрафний	31
Любов з першого погляду	33
На «паризькій хвилі»	36
Всього-на-всього	37
Щось у горлі деренчить	38
Традиція	40
Ні пуху, ні пера!	42
Найбільша рибина	44
У Томашівку по рибу	46
Романтика	48
Як писати нарис	51
Найстрашніше створіння	54
Екзамен	57

Борис Поліщук
Дружній шарж.

КРАХ ГНАТА СЛИВКИ

В кімнаті готелю душно. Гнат Сливка навстіж розчинив вікно, жадібно ковтнув свіжого повітря. Потім скося глянув на волохаті ноги, що стирчали з-під простирадла на сусідньому ліжку.

— Ну й духота. Як на черені. Може, змочимо трохи горлянку, Федоре?

— Можна і змочить, — погодився Федір — такий же, як і Гнат, штовхач із колгоспу.

Дістав з-під свого ліжка сіточку, виклав на стіл смажену курку, кавалок масла, десяток яєць.

Гнат добув зі свого чемоданчика чималенького коропа, кільце ковбаси, пляшку.

Скрипнуло сусіднє ліжко. Волохата нога пацнулає, під простирадлом щось забурмотіло.

Федір кивнув до Сливки:

— Може, запросимо? Якось незручно.

— Та ну його. Хай дрихне, — мовив той, пошепки, — ми ж його не знаємо.

Гнат перехилив чарку і наліг на закусь.

— А що, коли то якийсь начальник? — не міг заспокоїтися Федір. — Бач, якого трудового мозоля має.

Сливка знову окинув поглядом волохаті ноги і махнув рукою:

— Ніякий це не начальник. Тепер живіт і сторожі мають. Он туфлі стоптані стоять під ліжком. Начальство в таких не ходить. Та дідько з ним. Вип'ємо краще по другій.

Булькнуло й за другою.

— А ти, видно, начальників боїшся? — посміхнувся Гнат і простягнув руку до ковбаси.

— Та ні, але воно якось незручно. Разом же почуватимемо.

— Ех, ти! Зразу видно — непрактична людина. А от я начальство за кілометр упізнаю. І кого хоч круг пальця обведу. Ти ж сам бачив сьогодні, як отого сухого на сто листів шиферу обмахав.

— Ну-у, ти хлопець бувалий, — погодився Федір.

— Інакше не проживеш. А начальники, думаєш, щось таке особливе? Зовсім ні. Он хоч би наш голова Макар Данилович. Кури — і ті сміються. Проголовував у селі п'ятнадцять літ, збудував дитячі ясла, лікарню, баню, а собі й хати не поставив. Сидить ще в батьківській. Не вміє жити чоловік. А я за два роки грошенят як-небудь настягав. Трохи з Воркути за артільні яблука привіз, трохи за насіння конюшини перепало, що в Білорусію возив...

— Що й казати, мастак! — розкрив від подиву рота Федір.

— Голубе! Робиться ж це зовсім просто. Здалеку до Макара Даниловича підійшов. Спочатку до дочки клинці підбив, закрутив голову, а потім наобіцяв усякої всячини. І женитися, мовляв, буду, і родичатися буду. А він вуха і розвів. У командировки посилає, гроші колгоспні доручає.

— Бреши, бреши, сучий сину! — раптом озвався позаду міцний бас. — Ось прийдеш ти додому...

Сливка оглянувся і проковтнув яйце разом із недочищеною шкаралупою.

На ліжку, перевернувшись горілиць, грізно позіхав Макар Данилович.

БЕРЕЖІМО ЧАС

На екрані телевізора хвилини п'ять миготять слова — «БЕРЕЖІМО ЧАС». Нарешті з'являється диктор:

— Починаємо передачу про ціну однієї хвилини. — Він таємниче піднімає вгору пальця: — Лише одна хвилина, а скільки вона важить! За хвилину наша країна встигає виробити 1.140 тисяч кіловат-годин електроенергії, 15.470 квадратних метрів тканин, 18,5 тонни цукру-піску, 194 тонни сталі, вводить до ладу 5 квартир. Ось що таке хвилина. Дорожімо нею!

Усміхається:

— Ви слухали передачу «Бережімо час». Її підготували режисери Юхим Петренко і Василь Кухоль, асистенти режисерів Дмитро Покропивний та Іван Лебідь, оператор Юрій Киянець, асистенти оператора Петро Васюта, Микола Кислиця, Станіслав Корж, звукооператор Леонід Глевкий, технічний редактор Степан Івашкевич, редактори Григорій Брунь, Олег Остапенко, Євген Яровий, літературний консультант Федір Махиня, оператор по освітленню Павло Груша, художники по костюмах Сидір Іванченко та Яким Видра, оформлення Панаса Близнюка, Анатолія Пасічника, Трохима Гупала, Ростислава Клименка, консультанти сцени Микита Жолудь і Олександр Півень, гримери Овдій Максимчук, Людмила Білоус, Валерій Жбан та Ольга Гончаренко. Вів передачу Богдан Дятлик.

На екрані знову спалахують і десять хвилин миготять слова: «БЕРЕЖІМО ЧАС!»

СИЛА СЛОВА

В село приїхав лектор-атеїст. Розмовляючи з головою сільської Ради, він поцікавився, чи багато ще залишилось серед населення релігійного опіуму.

— Важко сказати, — задумався голова. — Ведемо боротьбу. Лекції читаємо, розмовляємо з вірую-

чими. Он баба Текля і баба Секлета вже рік не ходять до церкви.

— А в бога вони хоч трохи вірують?

— Переконаними атеїстками вони, звичайно, не стали, бо багато років були в релігійному дурмані, а відразу його не розвієш. Треба буде ще трохи попрацювати.

— Нічого,— заспокоїв лектор.— Запросіть бабусь на лекцію. Я по-науковому з ними поговорю, зніму полуду з очей...

Увечері в клубі ніде було впасти яблуку. Прийшли й Секлета з Теклею.

Лектор виступив з великим натхненням. Він розповів про сонячну систему, назвав розміри багатьох планет, сказав, скільки до якої кілометрів. Висвітлив питання про можливість життя на Венері. Дав глибокий аналіз Всесвіту і перейшов до антиречовини:

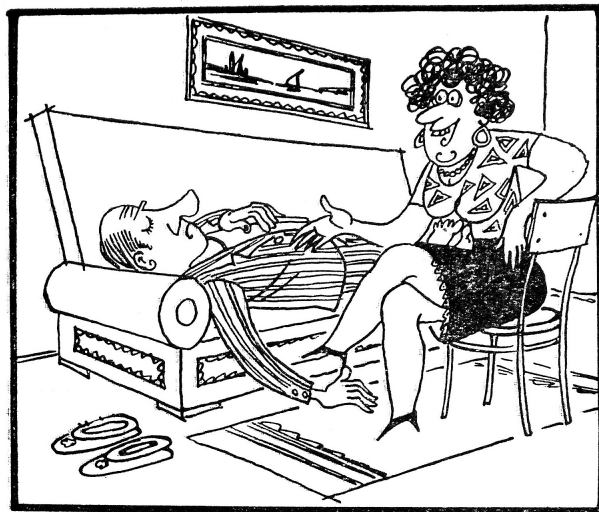
— Навіть важко уявити, яка в ній дремає фантастична енергія. Якщо кілограм кам'яного вугілля при повному згорянні виділяє 7 тисяч кілокалорій, то стільки ж антиречовини дасть 21.500.000.000 кілокалорій. Це навіть більше від термоядерного синтезу, при якому кілограм «спаленого» ізотопу водню виділяє 150.000.000.000 кілокалорій...

Три години лектор, мов з рукава, сипав цифрами, хитромудрими назвами, науковими термінами, різними гіпотезами.

А після лекції баба Секлета сказала подрузі:

— Бач, Теклю, який складний світ, а ще говорять, що бога нема. Хто ж бо все оте сотворив?

І обидві перехрестилися.

МОРАЛЬНИЙ ФАКТОР

Першою прийшла провідати Микиту жінчина тітка Явдоха. Він лежав на дивані спокійний та рум'яний, ніби нічого й не скоїлось.

— Ото налякав,— полегшено зітхнула Явдоха.— А мені такого наговорили, що й не сподівалася тебе живим застати.

— Дрібниці,— усміхнувся Микита.— З апетитом

наївся полуниць, і забурчало в животі. Та фельдшер сказав, що уже все в нормі.

— Знаємо ми тих фельдшерів. Це в них називається моральним фактором, а насправді звичайнісіньке окозамілювання. А ти їй повірив?

— Звичайно — я ж здоровий, як дуб. Шлунок може перетравити цвяхи, а от зайвого не приймає.

— Зарікатися не можна. Дуба теж підточують шашлі, а людину тим паче хвороба може підкосити. Так підкрадеться, що їй не зоглянешся. Он у Ковалівці був заготовач ще дужчий від тебе, та прийшов у буфет і захолов за столом. Зробили розтин, а в нього нема печінки. Знайшли тільки пригоршу дьогтю.

— Н-невже? — затремтів Микитин голос.

— Учора Текля Міньорова на базарі чула. А ще розказують, нібито в якомусь селі був такий сильний коваль, що піднімав однією рукою передок автомобіля. Так той коваль ні з сього, ні з того упав посеред вулиці — їй ні дриг. Виявилось, що в нього кишки діряві, як решето. Рак поїв... А як тобі було Нудило?

Микита ствердно кивнув головою.

— А пити хотілося?

— Х-хотілося.

— Щось підозріло. Тепер супутники літають, оту радіацію пускають. По всьому видно, що і в тебе... щось не те...

Микита зблід і вкрився холодним потом.

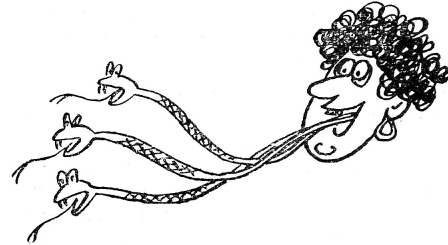
— От бачиш, — співчутливо похитала головою Явдоха. — А ти кажеш — від полуниць... Від полуниць такого не буває...

Схопившись за груди, Микита став важко дихати.

— Виявляється, в тебе й серце хворе, — зробила висновок Явдоха. — З ним жарти погані. Колиш мій покійний чоловік теж отак взявся за груди і навіть не сказав «прощай».

Микита пустив з рога бульбашки й затих.

— Що з тобою? — кинулась до нього Явдоха. — Ти бач, зомлів! Я ж так і думала: рак або радіація. Це вже третьому вгадала...

ЗЛОЧИН

Ініціатором злочину став молодий інженер Василь Ковальчук. Поки його дружина Ніна (теж інженер) була в пологовому будинку, Василь продумав усе до найменших дрібниць. Братовій дружині Насті відводилась роль вартового. На випадок небезпеки вона повинна подати сигнал тривоги. Брат підробив ключі до квартири Погребняків. Василевим товаришам Дмитру Вернигорі та Віктору Козакову треба було пробратися туди. Таксі чекатиме за рогом. Водій теж своя людина.

Того вечора ще раз зібралися у Ковальчуків.

— Може, Погребняки віддадуть добровільно? — несміливо висловився Дмитро.

— Не погодяться, — зітхнув Василь.

— А може, погодяться? — зажевірла іскра надії в Насті. — Адже їм легше. Дитина чимала.

— Ну й що? Ти хіба віддала б?

— Ні, — відверто призналася Настя.

— От бач. Все зводиться до того, що треба забрати силою.

Задзвонив телефон. Таємний агент (кіоскерка тьотя Віра) повідомив, що Погребняки пішли в кіно. Грабіжники негайно сіли в таксі й поїхали на вулицю Котовського. Дмитро тихо встромив у двері ключа. Віктор приготував мішок. Вони швидко опинилися в кімнаті. Напружуючи в темряві зір, підкралися до дивана.

Декілька спритних рухів, і все було закінчено. Важезний мішок віднесли до таксі. Через кілька секунд машина, заплутуючи сліди, помчала вулицями містечка.

Коли дома в Ковальчуків мішок розв'язали, Ніна, пригортаючи до грудей немовля, засяяла від радості.

Грабіжники привезли няню.

У ЧЕРЗІ

До черги придібуляв кругленький, як гарбуз, дядько:

— Давно стовбичите?

— Недавно, — обізвалось у черзі.

— А вистачить усім?

— Повинно вистачити.

— Знаємо ці черги. В одній ось уже згаяв півгоднини. Тільки допхався до прилавка, а продавщиця щирить зуби: мовляв, пробачте, але вже нема. Я їй мало очей не повидряпував, та все одно не відпустила. Не інакше, як під прилавок, вертихвістка, заховала.

— А може, й справді не вистачило. Навіщо отак відразу на людину нападати! — подав хтось голос.

— Там теж такі адвокати знайшлися, то я одному батоном мало по голові не дав. Щастя його, що поблизу міліція ходила.

— Це діло не хитре.

— А тут і хитрувати нічого. Порядок є порядок, і його треба дотримуватись. Е-е-е, громадянко, натисни-но трохи на гальма! Куди без черги прешся?

— Я займала.

— Багато вас тут займало!

— Хай люди скажуть.

— Я нічого не бачив і нічого не хочу знати.

— А я бачив. І не гоже отак себе поводити, — зауважив дідусь.

— Не твоя, старий шкарбан, копа молотиться, то й не цвірінькай. А ти, громадянко, стань у чергу.

— Та в неї ж мала дитина, — загомоніли жінки.

— Знаємо ми оцих дітей, Позичила в когось, аби

наперед пролізти. Через таких нічого не захопиш.

— Та беріть уже без черги, тільки не перелякайте їй малого, — сердито сказала літня жінка.

— А ти не натякай. Не натякай! — набундючився дядько. — Сама на чорта схожа. Щоб поночі зустріє, то заїкою став би.

— Вам одну чи дві? — подала голос молоденька продавщиця.

— Кого? — закліпав спантеличено дядько.

— Як «кого»? Книгу. Називається «Як себе поводити».

— Свій бабі купи! Я думав щось путяще продають, а вона... Бач, книгу підсує.

ТЕВХАЛО

Недремне око в Микити Сови. Хтось інший проїшов би мимо, а Микита все помічає, усе на вус могає. А потім ділиться своїми таємницями. Вранці шепнув сусідові:

— Он ваша, того, дружина вчора з якимось військовим попід ручки, хі-хі, йшла.

— То двоюрідний брат.

— Воно, може, й так. Але я знаю випадок, коли під такою маркою кухарева жінка з іншим шурмури крутила. А потім, хі-хі, втекла з ним... Ви придивляйтесь... Жіночка у вас гарненька, можуть украсти.

На роботі Микита, ніби між іншим, кинув Якову Сторожуку:

— З ким це ваша Клавочка сиділа в кіно?

— Як з ким? З подругою.

— А з лівого боку хто біля неї примостився?

— Не знаю.

— Даремно. Чорнявий такий, симпатичний, з вусиками.

— Моя жінка не з таких, — запевняє Яків.

— Ох, яка ж свята простота. Один теж отак, хі-хі, довіряв, то вона віддячила. Це я по ширій дружбі кажу...

В обідню пору вискочив Микита випити пива, а тут і Петро Скибочка.

— Як живеш? — Микита до нього.

— Нічого. Кручусь, верчусь, за роботою та книгами не бачу світлої години. Скоро захищатиму дипломну.

— А жінка як?

— З малим відправив на літо до тещі, щоб не заважали готуватись.

— І охоче вона, хі-хі, поїхала?

— Звичайно. В селі свіже повітря, річка, овочі, молоко.

— Вона в тебе, видно, не промах. Там такий симпатяга допомагав їй нести сітку, що з ним можна, хі-хі, на край світу поїхати. Жінки, вони схильні до романтики. Тому пильність не зашкодить... Ну, бувай, бо треба ще дещо екстренне сказати Іванові Черевичному.

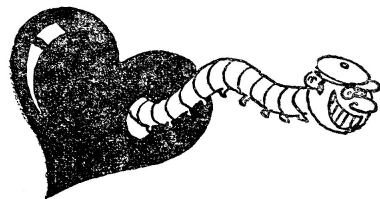
Зустрів Микита Івана аж надвечір.

— Ху, насилу знайшов. Як ваша, хі-хі, половина?

— Жива, здорова. На другій зміні працює. А куди це ваша сьогодні поїхала?

— Як поїхала? — витріщився Микита.

— Дуже просто. Поклала чемодани в машину і кудись поїхала. Я тільки й устиг краєм вуха почути, як вона про якесь тевхало говорила. Не можу, каже, більше терпіти... О! Зачекайте! Ви ж хотіли щось мені сказати...

ЩО ТО — ПОСТІЙНІСТЬ

Не везе нашій організації з начальством. Тільки чоловік побуде трохи, освоїться, а його вже знімають або переводять. От, приміром, Клим Карпович. Любив рибалку. Вихідний чи не вихідний, а він над поплавцями на річці стовбичить. Воно й непогано: він на рибу, а ми на футбол. Один Дмитро Цвіркун з нами не ходив. Зроду не мав чоловік хисту до вудок, а то почав учаштати до річки. Не встигне Клим Карпович розмотати вудку, а Дмитро вже черв'ячка настромляє, принадує сипле. Клим Карпович дивується:

— То ви, колего, завзятий рибалка?

— Хе-хе, — усміхається Дмитро. — Ще з дитинства.

— А дехто любить полювання. Що в нім цікавого?

— Ваша правда, — підтакує Дмитро. — То одні ненормальні швендяють по ріллі. Риба — оце да!

Частенько рибалив Дмитро з Климом Карповичем. Не обходилося і без пригод. Одного разу одірвав собі краєчок вуха гачком. А восени шубовснув у воду і мало не вхопив ревматизму. Але діло почало йти на лад, бо вже наловчився підсікати пічкурів. Але тут — на тобі. Зняли з роботи Кліма Карповича і прислали Карпа Кузьмича. Цей, кажуть, і спав вдома з дробовиком.

Прийшов до нас Карпо Кузьмич в одну суботу, а в другу вже бачимо — й Дмитро з дробовиком. Ніби ненароком стрівся з директором.

— О, колего! — вигукнув Карпо Кузьмич. — Ви теж мисливець?

— Хе-хе! Ще з дитинства, — поправив Дмитро на поясі купленого зайця.

— Воно й видно. Вухатого де вполювали?

— За лощиною. Одного вже додому відніс, а цього, хе-хе, може вам подарувати.

— Що ви? Хіба з умовою, що увечері прийдете і гуртом поласуємо свіжиною.

З Карпом Кузьмичем Дмитро випахкав з пуд дробу і оглух на одне вухо. Зате його службові справи йшли куди краще, ніж у нас.

Через півроку перевели Карпа Кузьмича на вищу посаду, а директором призначили Ярослава Степановича. Дмитро до нього в обійми попав з першого ж дня, зовсім не сподіваючись. Вечері нишком ніс втопити сусідське цуценя, бо цілими ночами вило і не давало спати, аж раптом стрівся директор. Побачив цуценя, і очі в нього загорілися:

— Ви теж, колего?

— Що? — ніяк не міг змикити Дмитро.

— На собаках знаєтесь.

— М-да. З дитинства!

З того часу з'явилась у Дмитра біля хати псарня. Собаки вили, як навіжені. А один новокуплений вчинив замах навіть на господаря. Полатав штани і викусив шматок тіла. Воно б ще півбіди, якось зажило б, але лікарі добавили мук. З Дмитрового живота шприцами зробили решето. Тільки очунав, вийшов на роботу, а Ярослава Степановича немає. Мало не заплакав Дмитро з досади.

Коли мав прибути найновіший директор, хтось пустив чутку, що той захоплюється боксом. Ну, думаю, це вже не для Дмитра, бо характер у нього не воявничий і фігура не спортивна, дрібна. Та одного разу зайшов до Дмитра, а він дубасить мішок з тирсою. Аж курява йде.

— Е. — кажу, — браток, хіба це бокс? Нема в тебе техніки. Мелеш руками, мов вітряк, а тобі в дихало сунуть — і клямка. Треба вміти захищатись.

— А ти вмієш? — питає Дмитро.

— Звичайно. Третій розряд маю, — збрехав я, бо й рукавичок не тримав ніколи.

— Навчи, — просить Дмитро.

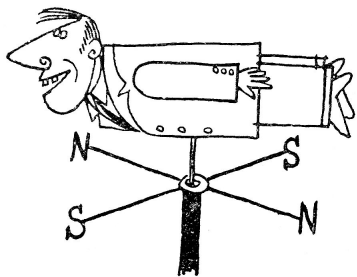
— Добре, — погодився я.

Надів боксерські рукавиці та як махнув його у вухо! Хотів помаленьку, а він ніби й не стояв. Помотав, як коняка, головою, підвівся, підійшов до столу, підніс до вуха годинника і давай реготати.

Я перелякався. Оце, думаю, переборщив. А Дмитро сміється:

— Ура! Мені вухо одійшло після полювання.

Найновіший директор виявився не боксером, а рибалкою. І Дмитро — знов за вудки. Що то значить — постійність!

НА ПЕРЕПІДГОТОВЦІ

З автобуса вийшов обвішаний сіточками дядько. Чого тільки з них не стирчало! Хвости мороженої риби. Тертушка. Макарони. Зігнувся бідолаха, аж пара над ним стовпом стала. Дай, думаю, допоможу і питаю:

— Ви часом не до військового містечка йдете?

Дядько зупинився, і на мене глянули здивовані очі... мого колишнього однокласника Антона Крутоверхого.

— Здоров! — протягаю йому п'ятірню. — От так зустріч!

— Привіт! — усміхнувся Антон і винувато кивнув на зайняті руки.

— Давай допоможу, — взяв у нього декілька сіток. — Ти, бачу, непогано живеш?

— Нема чому заздрити, — Антон витер спітнілого лоба.

— Чого?

— Не життя, а каторга. Скоро звалюся з ніг.

— Ти й справді чогось висох, як патик.

— Бо мотаюся, мов білка в колесі. Попробував би ти щодня мити підлогу. Вже в'їлася в печінки.

— Мені теж в армії в'їлася, — кажу Антонові. — Старшина був у нас найвредніший. Думав, що так і прослужу з віхтем, але, дякувати долі, перевели в інший підрозділ...

— Якби то все лихо у віхтеві, я б і не журився, — зітхнув Антон. — А то ще ж треба варити їсти.

— Це номер важкуватий, — співчуваю Крутоверхому. — Колись послали нас охороняти віддалений склад. Дали консервів, півфабрикатів. А ми й раді,

що вирвались з-під начальницького ока. Пожили з сухим пайком тиждень, бачимо — діло кепське і давай самі варити борщ.

— Зате ти не прав білизни, а мені доводиться, — признався Антон.

— От чого не було, то не було. Навіть до складу нам регулярно привозили простирадла. А тобі, видно, не з медом попалося. І давно ти отак у армії на перепідготовці? — питаю.

Антон аж став:

— На якій у дідька перепідготовці? Холостякував до тридцяти п'яти, а оце оженився на сімнадцятилітній...

ПОРОЗУМІЛИСЬ

Скрипнула хвіртка, і на подвір'я зайшла середніх літ молодиця.

— Доброго ранку. Скажіть, будь ласка, тут живе Одарка Припічок?

— Тут, — озвалася таких же літ господиня і допитливо оглянула гостю. — А що?

— Та нічого. Оце прочитала на стовпі оголошення...

— А-а, ви квартиру шукаєте, — пожвавішала Одарка. — Заходьте. Думаю, що вам сподобається. Кімната, як сонечко. Окремий хід. Ніхто вас не турбуватиме.

Квартира справді виявилась затишною. Майже цілий день у вікна заглядає сонце. Гарний краєвид на річку.

Та молодиця підозріло нюхнула повітря.

— А грибок скоро проїсть підлогу?

Господиня з подиву аж розкрила рота:

— Та ви що? Недавно настеляли. То вам просто здається.

Молодиця ще раз нюхнула повітря:

— Таки пахне грибком. Мене не проведеш.

— Не може бути, — заперечила Одарка. — Дошки клали сухі, як перець. Можете не хвилюватись.

— Може, й так, але моїх знайомих теж запевняли, а потім взимку вломила підлога — і було ділов.

— В кого, може, й зогнила, а в моїй хаті грибка нема.

Одарка заклала сокиру в щілину підлоги і налягла на топорище масивним тілом. Дошка хрумкнула і вискочила наверх.

ВЕЛОСИПЕД

Молодиця обмацала її, заглянула в дірку і здивувалась:

— Справді нема. Але однак щось пахне. Мабуть, блощиці.

— Зроду не було, — заспокоїла господиня.

— Не було, а це, видно, завелися. Така нечисть куди хоч пролізе.

— Йй-бо, не помічала.

— Хіба відразу помітиш. Понашиплювались у матрац, а тоді вночі як сунуть. Моїх знайомих теж запевняли, а потім...

Одарка взяла ножа і одним махом розбатувала матрац.

Молодиця довго оглядала його і, нарешті, погодилась, що блощиць у ньому нема. Але їй не сподобалися стіни:

— Мабуть, з очерету, що такі тонкі. Взимку віятиме, як на вигоні.

— Будинок з цегли.

— Хіба під штукатуркою видно?

Господиня кілька разів довбнула сокирою стіну і викресала об цеглу іскри.

— Таки й стіни міцні, — повірила молодиця.

— То коли ж перебиратиметься? — запитала Одарка.

— Ніколи. Я просто так.

— Нахаба! — завершчала господиня.

— Зовсім ні. Я продавщиця. У четвер ви в мене так вибирали кавуна...

Звичайно, син Василя Захаровича особлива дитина, не схожа, скажімо, на Микитинога чи Сергійового вітрогонів. Тому батько не пропускав нагоди прочитати щось про виховання дітей, погомоніти на цю тему з сусідами.

Ось і сьогодні він проштудіював у журналі статтю про дошкільнят і підозріло глянув на сина, який діловито рвав під яблунею папір.

— Що це ти, шибенику, робиш? — суворо запитав Василь Захарович.

— Нічого, — кліпнув Юрась невинними оченятами. — Хочу наробити сніжинок, щоб було, як взимку.

— А часом не велосипеда? — прискіпується батько, ніби наскрізь бачить малюка.

— Хіба ж із газети можна? — спалахують в очах Юрка цікавинки.

— Звичайно, можна, — цілком серйозно відповідає Василь Захарович.

— Справжнього? — аж схопився Юрко.

— Справжнього, — таємниче моргає батько.

— Як у Вови Сови?

— Як у Вови.

— От і ні, — не йме віри Юрко. — До велосипеда треба залізо. А для самоката — дошок і коліщат.

— Коліщата можуть поламатися, — пояснює Василь Захарович, — а велосипед діє безвідмовно. Ото засне хтось, а йому між пальці на ногах тихенько стромляють папірці і підпалюють. Колись ми на пасовищі Олексі Береговому зробили, то забіг аж у кукурудзу...

Батько з сином зайшлися сміхом.
— А тепер бався собі, а я позагорю, — вмовтився Василь Захарович на розкладушці.

Не минуло й півгодини, як він із страшним репетом схопився, перемахнув через огорожу і побіг городами до ставу.

«Велосипед» діяв безвідмовно.

ЗАГАДКОВА ЗНАХІДКА

3147 рік.

У лабораторію вбіг молодий вчений Орентій Аристархович Курочка і щасливо вигукнув:

— Ура! Під час розкопок знайдено невідомий досі прилад наших предків. Хоч час попрацював над ним, але даю голову навідріз, що належить він до періоду електроніки.

— Ви маєте рацію, колего, — усміхнувся академік Вольдемар Гермогенович Мідний, уважно оглянувши двометрову латунну трубку і спіраль завтовшки з палець та залишки якоїсь сплющеної посудини. — Оця машинерія пролежала в землі, як мінімум, тисячу років. У той час пристрої у вигляді таких посудин могли застосовуватися як пастки заряджених частинок, що потрапляють на землю із світового простору. Спіраль же, мабуть, зігнута для створення високих концентрацій електронів.

— А поскільки в приладі є пастка і спіраль, — висловив припущення Орентій Аристархович, — то, очевидно, застосовувався він для космічних цілей.

— Цілком вірогідно, — погодився академік, — але для чого саме?

— Може, це який імпульсоскоп для передачі на віддалі енергії зорельютам?

— Може бути й таке, але це все здогадки, колего, — пройшовся по лабораторії Вольдемар Гермогенович. — Конкретнішу відповідь допоможе нам дати техніка.

Академік ввімкнув досвідченого в таких справах «Патріарха», покрутив якісь важелі, і численні табло заморгали. На екрані з хаосу ліній чітко сплигло двоє слів «Не знаю».

Це приголомшило Вольдемара Гермогеновича. Вперше чудо техніки не змогло відповісти.

— Ваша знахідка, колего, — визначне відкриття предків. Перед ним спасував навіть «Патріарх», — розхвилювався академік. — Єдина надія на радіо-електронний мозок.

Знахідку піддали дії ігрек-променів і поклали в нішу велетенського агрегату. Через кілька хвилин металевий голос повідомив: «Перед вами апарат, продукція якого звалювала з ніг найсильнішу людину. Нема в комплекті дерев'яної накривки і колоска»...

Вольдемар Гермогенович кинувся обнімати Орентія Аристарховича:

— Я ж вам казав, що це один із забутих винаходів людства. З його допомогою наші предки добували якусь титанічну енергію. Потрібно буде багато ночей, щоб розгадати таємницю дерев'яної накривки і колоска.

Замість епілога

А перед цим, восени 19... року на хуторі Брідок сталася ніким не помічена подія. Баба Микитиха гонила за городами в проваллі первак із буряків нового врожаю. Під вечір не вистачило дров, і стара пішла в посадку наламати хмизу. Коли повернулася, то від переляку заніміла. Не було навіть колоска, по якому капає первак у пляшку...

Останню гуральню привалило, заховавши під товстим шаром глини один із винаходів людства,

ПРАВО НА ШТРАФНИЙ

Футболісти «Сокола» вже забили у ворота «Турбіни» три м'ячі і продовжують атакувати. Нападаючий Йосип Товстоп'ятко знову загрозило рвонувся вперед. Навперейми йому кинувся захисник «Турбіни» Володимир Танцюра. Він зробив підкат, після якого м'яч не змінив свого напрямку, а Танцюра розпластався на землі. Декілька секунд він лежав нерухомо.

— Кришка! Знесли черепа, — зробив висновок котрийсь із уболівальників. — Треба ж так уміти!

Та футболіст поворухнувся, схопився за живіт і задригав ногами.

— Невже одбили печінку? — занепокоївся літній дядько.

— Печінку не печінку, а трое поламаних ребер гарантую, — зробив висновок уболівальник-залізничник.

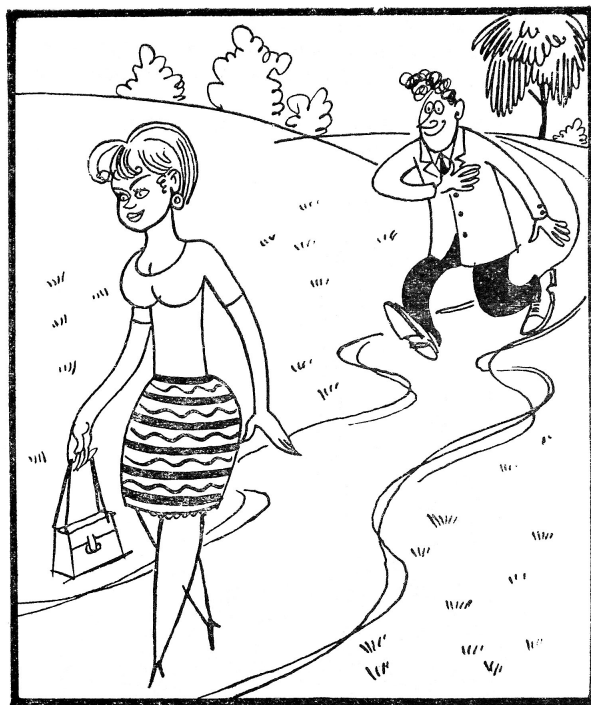
В цей час Танцюра підібгав під себе коліна і покотився по траві. До нього побіг лікар. Засвистів, призначаючи штрафний удар, суддя.

— Як мінімум, у двох місцях перебита нога. Гляньте, як мучиться. За таку гру треба віддавати до суду, — смикнув себе за вуса старшина надстрокової служби.

— Я б отим костоламам сама поперебивала б макогоном ноги, щоб дивились, куди бити. А то калічать людей і нема на них управи! — розгнівано мовила продавець морозива.

Над потерпілим схилився лікар. Оглянув ногу, помацав ребра, голову.

— Що з вами? — запитав він.
Футболіст застогнав, вхопився за поперека, за-
скреготав зубами і з страшним боєм прошепотів:
— Пере...
— Перебили хребта? — жахнувся лікар.
— Пере... починаю.

ЛЮБОВ З ПЕРШОГО ПОГЛЯДУ

Ех, аромат весняний, п'янкий!
Ех, сонечко, обмите першими дощами!

Як відгукуєтесь ви в юному серці!

Як легко запалюєте в душі вогник любові!

Іду оце з поїзда. Попереду стежиною пурхає, мов метелик, незнайоме дівча.

Не дівча, а мрія. Брови — під шнурочок, коси кучеряві, чорні-чорні. Платтячко біле, в горошок, ласкаво тріпоче на вітрі.

Озираюлась. Потім ще раз, удруге, втретє. Грайливо іскрилось весняне сонце в її очах, а в грудях моїх щось немов відірвалось, затріпотіло. В голові попливло море думок: «...І в яких ти краях розцвіла, квітко? До кого поспішаєш? Кого очасливиш своїм приїздом? Довго ж ти мені по ночах снитимешся, хоч більш і не стріну тебе...»

А природа, немов підслухала мої думки, бо раптом з легенької хмаринки, що спокійно пливла по небі, закрапотів дрібний дощик.

Далі все пішло, як у кінофільмі.

Добігли до розлогої верби, що сторожувала над шляхом. Запропонував я незнайомці свій піджак і на знак подяки удостоївся палкого погляду.

Дощ погустішав. Великі краплі пробили листяний заслін, приліпили сорочку до плечей, та я по-рицарському мокнув, зітхав і від хвилювання не міг вимовити й слова. Проте був найщасливіший у світі. Поруч стояла веснянка!

Набравшись, нарешті, хоробрості, вирішив познайомитися з нею. Підсунувся ближче і... Царице небесна!..

Стоїть моя весняночка вже не чорнява, а якась попеляста, замість брів-шнурочків — чорні клякси.

Замість тонких привабливих губ — розмазана червона пляма.

І трепет мій душевний вилетів кудись з грудей разом із зітханням:

— Ех, дощ, дощ! Таку любов зіпсував!

НА «ПАЗИЗЬКІЙ ХВИЛІ»

Жора Кисіль, худючий, довготелесий парубійко, сидів біля столу з закинутими на спинку другого стільця ногами. Він, досадуючи, підгонив свого приятеля:

— Далі, далі. Що ти там вовтузишся, Алік?

Алік Швендя крутив ручку настройки радіоприймача і теж невдоволено чмихав.

Ось із репродуктора почувалась далека музика. Жора повернув другу ручку, і мелодія стала гучнішою.

— Не інакше — Париж! — захоплено видихнув він.

— Оце музика, — додав Алік. — Чуеш, як плеше Сена?

— І шумлять бульвари?

— І стремить у височінь Ейфелева башта...

— І гуляють у парках парижанки.

— Краса!

— Люкс!

— Шик!

— У нас такої музики ще півстоліття не напишуть. Що то значить — заграниця!

— Ех, хоч би одним оком глянуть на неї...

В цей час у репродукторі щось тріснуло, пошуміло, а потім жіночий голос чистою українською мовою оголосив:

— Говорить Київ. Ми передавали музичні твори Миколи Віталійовича Лисенка...

— ???

ВСЬОГО-НА-ВСЬОГО

Яка ж тепер мені благодать!

Моя дорога теща не виштовхує мене з кімнати на кухню, а впадає, мов біля малої дитини.

Не докоряє моя Настуся.

На роботі жінки ставлять мене в приклад своїм чоловікам і кажуть, що я справжній мужчина, а не торба з чадом.

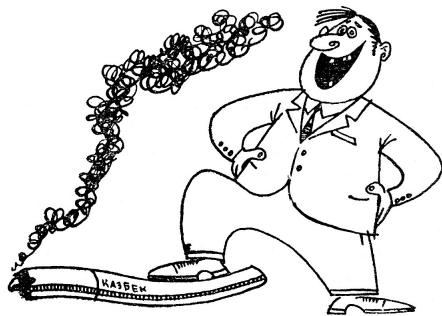
Пішов оце до лікаря, а він теж від задоволення усміхається:

— Ви, голубе, з кожним днем молодієте. Гарантую вам додаткових п'ять років життя.

Та й мої фінансові справи одразу поліпшились. Щомісяця, гляди, якась десятка в кишені й заваляється.

І що б ви думали, я зробив?

Всього-на-всього кинув курити.

ЩОСЬ У ГОРЛІ ДЕРЕНЧИТЬ

Вже третій день у гаю за селом гримить музика. Завгосп Тихій Фершал курсує звідтіля кіньми то до сільмагу, то до комори, то везе рибалок з неводом до ставу.

На галявині в гаю буквою «П» поставлено столи із дощок. А на них чого тільки немає! І варене. І смажене. Аж дошки тріщать.

Учасники трапези вже повпрівали, ніби тільки що одійшли од ціпа. Але веселий запал не спадає. Ось силкується проголосити тост Трохим Хвостик:

— ...риші! Ми... сягли... піхів під... рівництвом...робничого ...правління.

Трохим, похитуючись, тягне руку з чаркою до оркестру, де з усієї сили вибиває шиколотками в бубон Прокіп П'ятидверний.

— ...робничого ...робничого.

Прокіп пристукує ще й ліктем і співає: «Жемси полюбила, жемси полюбила чорнявого Іванка!»

Закінчивши пісню, гукає:

— Гірко!

Хвостик усміхнувся, вихилив чарку і поцілував у потилицю свого сусіда Петра Гойдика.

Завгосп зрозумів тост по-своєму й притарабанив з воза ящик «Столичної» та засмажене порося.

— Гірко! — не вгамовується П'ятидверний.

Тихій сідає на воза і замахується гарпапником:

— В'ю, на пасіку!

— «Щось у горлі деренчить-деренчить!» — заводить Параска Куцовіл.

— «Треба його примочить-примочить!» — дружно підхоплюють всі.

Музиканти, ніби тільки й чекали на цю пісню, бо хуленько поклали на траву труби і навпомацки пішли до столу.

— «Треба його примочить-примочить!» — гуде гай.

А нагода для такої оказії трапилась неабияка: корова Люстра привела десятого бичка.

ТРАДИЦІЯ

Із щоденника ефрейтора Івана Гречки

«Знову лютував Льодовитий океан. Наповзали одна на одну велетенські крижини. Навкруги все стогнало. А наш острівець стоїть, мов фортеця. Він такий крихітний, що навіть не позначений на карті».

«В казармі тепло. Сьогодні день народження Михайла Парфенюка. За традицією спекли великого торта і подарували на згадку плексиглазового винищувача. Потім влаштували концерт. Було дуже цікаво...»

«Вперше побачив білих ведмедів. Навіть вони рідкі гості в цій суворій місцевості».

«Одержав з дому приємну звістку, що виїшла заміж сестричка Надя. За традицією колгосп подарував подружжю меблі. Надя з чоловіком посадили в алеї молодих берізку. А я колись з Оксанкою посаджу там липу».

«Стояв на посту. Трохи замріявся і незчувся, як поблизу зчинився гамір. Глянув — і не повірив своїм очам. Суне на мене юрба людей. У парубка вишиті гармошка. Рум'яна молодиця з усієї сили вистукує дерев'яною ложкою в заслінку. Навприсядки шкварить дід у вишитій сорочці. Парубки з дівчатами тягнуть на всі лади чи то «На вгороді верба рясна», чи то «Розпрягайте, хлопці, коні».

— Стій! — кричу. — Не руш з місця!

З гурту виїшов чорнявий хлопець:

— Дозвольте доповісти! Призовник Віталій Підкова прибув з Житомирщини для проходження служби!

— А то що за люди?

— То мене проводять в армію. Традиція...»

НІ ПУХУ, НІ ПЕРА!

Відкриття полювання!

Хто з мисливців у переддень його хоч на хвилину присідав?!

Хто засинав уночі?!

В кого з них не тельняло серце, мов у парубка перед першим побаченням!

Вранці до дружини:

— Марійко, ти сьогодні грошей Кузьмі не віддавай. Завтра принесу чотири лиси, одержу за шкури гроші — тоді віднесеш.

— Хоч не розстроюй своїми балачками. Торік навіть зайця миршавого не приніс.

— То торік, а це тепер. Он Кирилів Іван чув від

Панька Вусатого, ніби йому розказував Рудий Кузьма, що його хлопець бачив у полі за Приймаковими садибами штук сімдесят лисів...

Посеред ночі:

— Марусю! А може, ми Кузьмі гроші віднесемо після другого полювання, а з завтрашніх лисів пошиємо мені шапку, а тобі й тещі коміри до пальт?

— І казала ж мені мати: не йди за ненормального заміж. Не послухалась. Ну все одно, хоч на старості, а покину. Істинне слово — покину, — жартувала.

І ось довгожданна хвилина. Широкий степ. Чорніє рілля. А на ній рудіє якась купка.

Спить лис.

Дробовик у руках витанцьовує. Жижки трясуться. Матвій присідає на коліно — цілиться. Встає. Знову цілиться. Потім, почухавши за вухом, скидає чоботи в ріллі і тихенько підкрадається.

Бах!

Лис підстрибнув з жаху і покривуляв, мов п'яний.

Бах!

Звір прибавив ходу. Наполіг на ноги і Матвій.

Бах!

Лис перелякано оглядається, а над Матвієм — стовпом пара. Ось зовсім близько рудий розбишака. «Цей на шапку. Тільки на шапку».

Але шапка сповзає в яр і щезає, як на воді булька.

— Гвалт! Де ж чоботи?

...Увечері, виблискуючи п'ятами, хтось прокрадався до села поза городами, вкритими свининою першого морозу.

Полювання відкрито!

НАИБІЛЬША РИБИНА

І не думав і не гадав Грицько Швець, що оце лежатиме у лікарняній палаті. Увечері поліз на гори-

ще за таранею і впав на чебер. Так оббинтували бідолашного чоловіка і обліпили гіпсом, що лише виглядають два пальці на лівій руці.

Поряд на ліжку кречке Іван Кочубей з Таборищ. Йому теж не поталанило. Майнув після невеличкої оказії на риболовлю і погнув тракторіві радіатора.

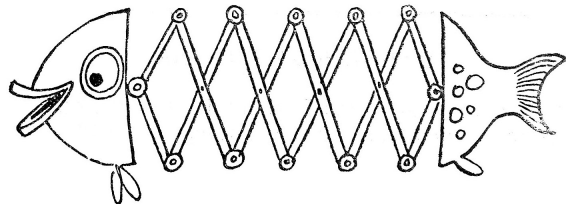
Коло вікна стогне Степан Ряжанка з Вільхових Пнів. Цей не докинув до ковбані вибухівку, і ним грякнуло об дерево.

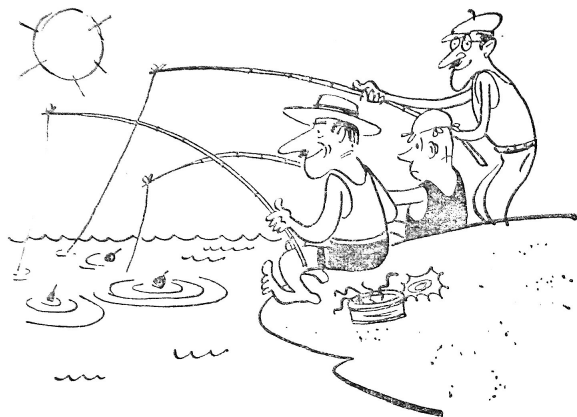
— Яке клювання пропадає! — виступають сльози в Івана. — Торік у цю пору я зловив сома завтовшки, як оця загіпсована нога. З одної голови було сім баняків холодцю. Справив дочці весілля ще й півпуда риб'ячого м'яса залишилось. Ну й сом! Такого у нас ще ніхто не ловив.

— Що там сом! — обізався Степан. — Я цього літа приглушив шуку завдовжки, як оця млиниця. Там така була скажена, що куди моїй жінці. Як ухватила за литку, то ледве відтягли трактором. Я за ту шуку купив корову...

— Але ж, ох, ви й брешете! — ледве відвів голос Грицько. — Якщо хочете, ох, знати — найбільшу рибину в нашій місцевості зловив я. Витяг вудкою, ох, коропа з отаким оком.

Два Грицькових пальці зігнулися в здоровенного бублика.

У ТОМАШІВКУ ПО РИБУ

Найкраще риба клює на світанку.

Коли тоне над річкою туман і починає благословлятися на новий день.

Ви приїхали в Томашівку ще вчора після полудня і зайняли найзручніше місце на корчі.

По праву руку від вас крізь дві товсті лінзи свердлить очима поплавки Остап Жижка із Старосілля.

По ліву руку стирчить семеро вудлищ прямо з мотоциклетної коляски Василя Копила.

А далі в очереті ще з десяток заворожених рибалок.

І ні шелесь!

І ні мур-мур!

Ваші груди бентежать солодкі думки. Нарешті повезло! Сам Михайло Степанович розповідав, що отут позаминулої неділі в цього мало не пообривало гачків. Аж стомився надівати паживу. Правда, вся велика риба зривалась, але воно й не дивно, бо, між нами кажучи, Михайло Степанович таки поганенький рибалка. А ви у цій справі вже з'їли вовка, бо придбали радикуліт, знаєте, скільки в кожній калюжі від Лозищ аж до Гарапівки жаб...

Ворухнуло поплавком.

Ворухнуло й серцем.

Ось зараз довгождана мить. Зараз вчепиться на гачок шука завбільшки з весло або лין, як прач.

Боже, хоча б витримала жилка! Ні, мабуть, перерве...

— Ря-туй-те! — раптом роздирає тишу розпачливий крик. Під берегом в колясці пускає пузирі Василь Копил.

...Найкраще клює на світанку!

РОМАНТИКА

Романтична штука ога романтика...

...Приходить якось до мене давній знайомий. Максим Зяблик. Лишень переступив поріг та й питає:

— На полювання куди збираєшся?

— Звісно, — кажу, — куди. На Лебединське водоймище. Качок там, що й кнєм не протиснеш. Та й ночівля забезпечена в будинку мисливців.

— Е, не те, — скептично махає рукою Максим. — Ніякої романтики. Поїдеш на все готове, ніби ти не мисливець, а заготівельник качинового м'яса. А де ж вранішня зоря? Традиційне вогнище? Запах сіна? Сьогодні наш завідуючий Станіслав Іванович як розповів, то аж дух захопило.

— Хіба Станіслав Іванович ходить на полювання? — дивуюся.

— Не ходить, але хотів би піти. І обов'язково, щоб у снін переночувати. Ти, часом, не знаєш такого місця? — питає Зяблик. — Хай би чоловік душу відвів.

— Можна, — кажу, — махнути в Паволоч до баби Ярини. Хоч трохи далеченько, але є ставок, левади. І сіно знайдеться.

— Оце те, що треба! — зрадів Максим. — Значить, на вихідний ідемо?

— Ідемо. Хай уже буде романтика.

Баба Ярина прийняла нас гостинно. Роздобула слив'янки. Почастувала домашньою ковбасою і варениками. Правда, почувши про сіно, занепокоїлась:

— Свіжого нема, бо вже корови не тримаю. Та я зніму з горища позаторішнього.

— Не турбуйтеся, бабуню, — заспокоїв її Станіслав Іванович.

— Це навіть краще. Ми прямо на горищі й ляжемо, згадаємо молодість.

Так і ухвалили. Сьогодні — романтична ночівля, а завтра біля вогнища — романтична вечеря.

На горищі мерзлякуватий Зяблик першим зарився в сіно, і відразу потягло прілою мервою. Проте настрою нашого це не зіпсувало. Станіслав Іванович на радощах розповів з десяток смішних пригод. Дещо й ми згадали і почали куняти. Ще й очей добре не зімкнули, коли чую, чогось Максим вовтузиться.

— Що таке? — питаю.

— Хвороба його знає. Щось за пазуху лізе.

Станіслав Іванович як і не лежав.

— Може, то вуж або шур? — схопився він на ноги.

— Та ні, якась комаха. Мабуть, гедзь, — заспокоює Зяблик. — Ось я його зараз.

— Зажди, присвічу, — блиснув я ліхтариком.

— Ой-ой-ой! — несамовито задригав Зяблик ногами, ніби з нього чорти стали дерти лико.

З-під Максима на нас шугнули шершні.

— Гаси світло! — перелякано залементував Станіслав Іванович, відмахуючись від розлючених комах.

Та ж хіба погасиш, як він капосний з розмаху тиче в ніс жало?

Від жаху забув я про все на світі і став продирати солом'яну покрівлю.

Станіслав Іванович теж заходився товкти головою в сніпки, намагаючись вискочити надвір.

...Як я із своїм животом проліз через отакеньку котячу дірку в стропу, і досі не розумію. Опам'ятався аж на городі в гарбузинні. Дивлюсь, а Станіслав Іванович на хліві буги-вуги під шершневу музику витанцьовує і притьмом благає подати драбину. Максим десь у будяках стогне. У мене ніс розпух, як картоплина. Під оком теж щось свічкою пече.

* * *

Ой нене! Як же тепер додому?! В понеділок же виступати на нараді. А ще ж бабі хліва ремонтувати, бо стріху геть-чисто продірявили.

Романтика...

ЯК ПИСАТИ НАРИС

Спочатку, що таке нарис?

Нарис — це така штука, якої завжди не вистачає в газеті.

А коли так, то наша консультація аж ніяк не завадить.

Отже, як писати нарис?

Перш за все, треба зняти телефонну трубку (не забороняється й самому поїхати в село) і взяти у працівників контори, як звуть майбутнього героя (скажімо, доярку), скільки вона закінчила класів, як долявся в її групі корови. Оцього й досить. Можете сміливо братися за ручку.

У вступній частині закрутіть щось про природу. Обов'язково при цьому згадайте «смагадкові вруна», «бурштинову вись», «духмяне надвечір'я», «білопінне цвітіння». Це свідчитиме, що автор добре володіє мовою, вміє добирати фарби для розкриття характеру людини.

Потім можна брати героїню за руку і кудись вести. Куди саме — не має значення, аби тільки йшла. По дорозі спливають, мов хвилі, одна за одною думки. Згадується «босоноге дитинство». Опишіть, як вона носила пеленою пісок, а мимо йшли корови. Дівчинка дивилась на них і не могла надивитись. Вже тоді десь у глибині душі зароджувалась любов до професії доярки.

Про неї було тільки й думок всі шкільні роки. І ось випуск. «Куди йти?» — хвилюються однокласники, а для вашої героїні вже питання вирішене.

Тут доцільно намалювати таку картину: «Контора колгоспу. Вчорашня школярка несміливо про-

стягнула заяву голові аргілі і почервоніла. Той прочитав, критично глянув на худорляве дівчисько і усміхнувся у свої пшеничні вуса:

— А справилися? В корови ж чотири дійки?

— Справлюся. Ви тільки доручіть, — виступили на очах сльози.

— Ну, добре, — по-батьківському заспокоєглавова. — Ти дівчина, по всьому видно, наполеглива. Скоро доб'єшся. Приймай завтра групу корів.

З кабінету вона випурхнула на крилах.

На перших порах не все ладилось, і молода доярка від хвилювання вночі вмивалась сльозами. Досвідченіші подруги заспокоювали. Мовляв, не падай духом, відразу бога за бороду не вхопиш.

Як і годиться, дівчина прислухалась до порад і «топтала стежку до серця кожної тварини», «робила щедрий засів», «шукала ключиків до успіху». На ферму вона йшла, коли півні ще й не думали кукурікати. Назад поверталася, коли на тополі повисав місяць. І до самого ранку, «поклавши на подушку натруджені руки», думала, чого це Манька махала головою, а Лиска чухала ратницею за лівим вухом.

Все це характеризує ставлення вашої героїні до праці, розкриває її внутрішню красу.

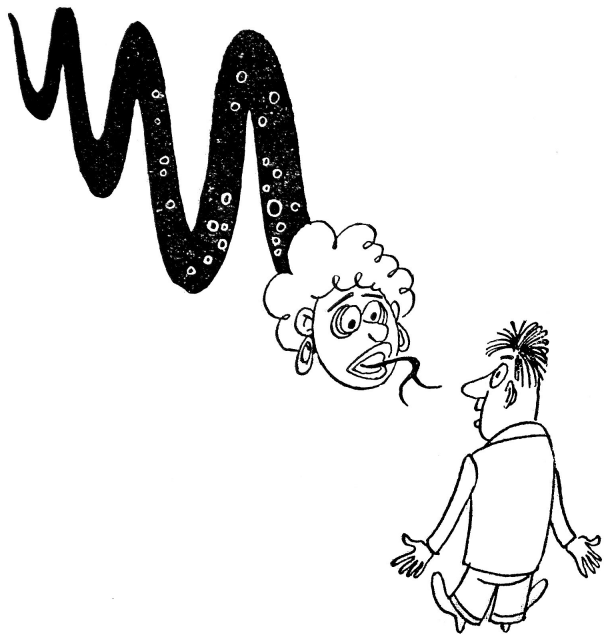
Важливо логічно і вдумливо закінчити нарис. Коли доярка йшла кудись, то повинна й прийти. Коли був «щедрий засів», то повинні з'явитися «буйні сходи», «велике молоко». Їх треба описати. Фуражна корова за день дає по стільки-то кілограмів молока. За тиждень, місяць, квартал, півріччя його надоєно по стільки-то. Кожну цифру треба порівняти з цифрою відповідного періоду минулого

року і показати зростання ще й у процентах. Щоб доступніше було читачеві, треба підрахувати валовий надій доярки і скільки необхідно спеціальних автомобілів, щоб перевезти оте молоко. Якщо придумаете ще якусь цифру — не завадить.

Заголовок можете вибирати, який вам до вподоби: «Щедрий засів», «Стежки до сердець», «На вищій рубежі», «По праці й винагорода», «Завзята», «Ключі до успіху», «Скромна трудівниця».

Ось спробуйте. Обов'язково вийде.

НАЙСТРАШНІШЕ СТВОРІННЯ

Яких тільки чудес на світі не буває. Скажімо, репне стіна у новому будинку, кинеться до неї комісія, а там цементом і не пахне. Випарувався. Або

сяде людина за стіл у приятеля, а встає чогось у міліції.

Отож нема нічого дивного і в тому, що трапилась пригода з Павлом Каптурцем. Того вечора, начитавшись у бібліотеці книжок, поспішав він додому. Не пройшов і половини дороги, як раптом у темному закутку з'явилась якась примара. Щоб сказати — схожа на чорта, то ні, бо без рогів і хвоста. Але й люди не такі. Склянисті очі в неї люто виблискували. В роті, мабуть, сиділа гадюка, бо щось сичало. Розпатлані коси спадали на плечі.

Глянув Павло і отетерів. В одну мить припав до землі в лопухах біля агрономового тину.

«Дракон, — промайнула страшна думка. — Зараз зжере».

В цей час страховисько заговорило людським голосом:

— Ах ти ж алкоголік нещасний! Ах ти ж задрипаний Мацько! Доки ти питимеш з мене кров, напився б ти хлорофосу із товченим склом. Щоб тебе у тринадцятеро скрутило і морським вузлом зав'язало!

«Бага Яга! — зіщулився Павло. — За одну мить переверне мене в козла».

Він боязко глянув одним оком:

«Мабуть, таки й не баба Яга, бо нема кістяної ноги. Видно, відьма. Але ж чому вона без мітли?»

Страховисько посунуло до лопухів, пускаючи з гачкуватого носа іскри:

— Ах ти ж босяк з-під рундуків! Де ти видерся на мою голову, повиديرало б тобі балухи! Щоб тебе сира земля не прийняла! Щоб тебе...!

Павлова душа посунулася в п'яти: «Кінець!» — подумав він і заверещав:

— Люди! Допоможіть!

Ледве встиг Павло схопитися на ноги, як страшне створіння розтануло в темряві.

Вранці таємницю розкрив сусід Павла — учитель Микола Сергійович Чорнобривець:

— То, — каже, — так гумористи описують тещу. Вона тобі й привиділась після прочитаних книжок.

ЕКЗАМЕН

ДИЙОВІ ОСОБИ:

Кирило Петрович **МОВЧАН** — голова колгоспу.

Марко **ЧУБ** — сторож.

Тьотя **ПАША** — прибиральниця.

Ранок. Кабінет голови колгоспу. Вбраний затишно: диван, книжкова шафа, стільці, вазони. На стіні годинник показує дев'яту годину. За масивним столом сидить Кирило Петрович Мовчан — літній чоловік, в піджаці напіввійськового покрою. З чуприною. Тьотя Паша витирає з шафи пил.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Чогось із самого ранку поболує голова. Аж тім'я отут-о піднімається. Ви не знаєте, Пашо, від чого б це?

ПАША. А голова важка?

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Як мішок з гичкою.

ПАША. І наче хто зубилом довбає ззаду?

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Точно.

ПАША. Минулого місяця, як приїздили шефи, то у вас теж довбалю. І піднімалося тім'я. Мабуть, перебрали.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Таке скажете! У мене тоді ще й дроти в голові гули, а це перед очима рябіє.

ПАША. Так би й зразу сказали, що рябіє. Тоді, видно, знов на бюрі були, бо торік восени, як викликали за насіння, то теж скаржились, що рябіло.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Нащот району то... кгм... не було цього. То я вчора їздив... кгм... доставати дошки на свинарник.

ПАША. Та що ви кажете?! Якби не було, то й зборів не було б. Тоді ви також приїхали і як за-

котили. Семеро зборів до вечора провели. Навіть, казав Яків, перед пожежниками виступали.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Кажу вам, що не було. А от збори вчора таки проводив... Того, мабуть, і ряботиння в очах. Та й паперів ось ціла гора. З якого боку до неї підступитись? І всі важливі. Взяти хоча б цей. *(Читає)*.

«...завтра відбудеться семінар бригадирів тракторних бригад. Забезпечте явку Петра Байдули...» *(До Паші)*. Коли передали телефонограму?

ПАША. Вечері.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. То чого ж ви мовчите? Гукайте сюди Марка Чуба, сторожа.

ПАША *(трохи єхидно)*. Знов поїде на семінар?

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ *(здивовано)*. А ви звідки знаєте?

ПАША. Та знаю. Не день же в конторі прибираю: на Івана Купала п'ять років минуло. *(Виходить)*.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. От бісове поріддя, оці жінки. Наче всередину заглядають. І як вона вгадала за район? Таки попало мені від товариша Яремчука. Сказав, що господарюємо старими методами, мало з наукою дружимо. Спеціалісти не підвищують свого фахового рівня. От що значить неправильне уявлення про людину. Та я ж їм учора, як приїхав, до години ночі рівень підвищував. Аж задишка вночі була...

(Входить Паша і Марко — огрядний чоловік, при козацьких вусах, лисий).

ПАША. Привела.

МАРКО. Що там?

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Не «що там», а сідай. Діло є. А ви, Пашо... кгм... здається, до сільмагу хотіли піти?

ПАША. Та ні. То позавчора мені треба було підилку купити, то ви ж відпустили.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Тоді біжіть той... біля контори заметить. Вчора парубота понадзьобувала.

ПАША *(невдоволено)*. Сказали б одразу, що секрет, а то шукають причини. Там уже давно замєтєно. *(Виходить)*.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ *(дивиться на годинник)*. Знаєш, чого викликав?

МАРКО *(позіхаючи)*. Скажете.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Поїдеш зараз на семінар бригадирів тракторних бригад.

МАРКО *(сміється)*. Жартуете?

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. А чому б ні?

МАРКО. З мене механізатор, як з кривого Грицька футболіст. Жінка вдома навіть цвяхи сама забиває, бо я не вмю. Є Петро Байдула — хай і їде. Це його діло.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. У Петра ділов по вуха. Он бурякові жнива на носі. Треба техніку готувати.

МАРКО. І завжди десь на мене горе візьметься. Василеві треба було на весіллі гуляти, то я їздив на семінар пожежників. Пилип прикинувся хворим, то я мусив усі лекції про Червоний Хрест вислухати. В Івана на пасіці міль завелася, то мене за нього на семінарі в Клинцях бджоли покусали...

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Ото затарабанив, як пустий млин. Ну, а ще що?

МАРКО. А ще Гнат — цабе дуже велике — не міг клуба залишити, і мені запаморочили голову ще й ДТСААФом. Все я та я.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ *(сердито)*. Ну, ти не дуже. Здорово там перетрудився. Два рази, як чопа, п'яного привезли, а він ще обижається. Ось візьмусь я за тебе. На цей раз особисто мені складати-меш екзамен. Зрозумів?

МАРКО *(зітхаючи)*. Та зрозумів.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Отож скажи Люсі, хай випише командирівку, і поспішай на поїзд. Увечері зайдеш в контору.

МАРКО. Ну і вкипів же я в кашу! Сьогодні Трохим приговорив колоти кабанця, а тут — семінар! Екзамен! Ех. *(Виходить)*.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ *(знімає з зізвїздки плащ, бере кашкета)*. Нічого. Завтра заколеш. Свіжіше буде. *(Теж виходить)*.

З а в і с а.

Той самий кабінет. Вечоріє. На годиннику — сім. Кирило Петрович щось шукає в книзі.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Ум-гу. Де ж вона, вакханалія? Дві години провотузились, а так і не настроїли. Бригадир вуха розвісив, каже, що комбайн удосконалений, щось нове до нього приладнали. Грамотіі! Ось зараз знайду, де собаку зарито. *(Гортає далі)*. Ум-гу. Так. Бральні лапи. Це відомо. Це теж. Ум-гу. Ти диви — не написано. Добре, що хоч Марка на семінар послав, то розкаже. *(Прочиняються двері. В них боком просовується Марко. Він помітно порум'янішав. Очі блищать, як у іменинника)*.

МАРКО. Можна?

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. А-а-а! Марко. Легкий на спомин. Сідай.

МАРКО *(широко розставляючи ноги, повільно йде до стола. Сідає)*. Я прибув.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Бачу, що прибув. От і не вхопив тебе дідько, набрався трохи розуму. Правда?

МАРКО. Хто його знає? Мабуть, набрався, бо в голові добре-таки макітриться.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. З чого ж почнемо екзамен?

МАРКО *(знижує плечима)*. Скажете.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Мабуть, розкажуй усе по порядку.

МАРКО. Як по порядку, то й по порядку. Знаця так. Зайшли ми в чайну.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ *(нідозріло)*. Куди?

МАРКО. В майстерню. Хороша така майстерня, куди нашій. Посідали. І давай нам розказувати. Цілих дві години тарабанили.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. А пояснювали, як регулювати бурякового комбайна?

МАРКО. Аякже! Пояснювали. Товариш Гугукало більше трьох годин розтлумачував.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ. Як?

МАРКО. Дуже просто. Треба підсмажить на сковорідці болти. І пропустити через дробильну установку. Тоді поросята їх краще їдять...

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ *(лунає очима)*. Що?

МАРКО. Не дивуйтеся. Нам ще не таке розказували. Туровий опорос у атомних бомб — ото цікава штука! Поповное, бісова тінь, стадо. І може вирить яму завширшки з півкілометра. Оце масштаб!

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ *(щось хоче сказати, але тільки плямкає губами)*.

МАРКО *(зупиняючи його)*. Давайте виріємо, Кириле Петровичу, в гаражі, а то хлопці бідкаються, що немає якоїсь там ями, щоб заглядати з неї під машинну. Я вже з Ваською за півлітра договорився.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ *(видишує з себе)*. Зітру на порох!

МАРКО. Фі. Не такий він уже й страшний, той порох. Тепер є протигази. Ними треба забезпечити всіх бджіл і вигонити в літні табори, коли є зелений конвейер. Краще організувати безприв'язне утримання. Сам товариш Гугукало наголошував на цьому...

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ *(крізь силу)*. Знов набрався, як свиня!

МАРКО. Яка свиня? Я просив свинини. Да. Чотиреста грамів. Для ліквідації вогню треба донора перевернути вверх дном і вдарити штирем об землю.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ *(весь тремтить)*. П'ятнадцять діб і ні грама менше! Попрошу, щоб дали п'ятнадцять діб!

МАРКО. Правильно. І часу гаяти не треба. Інакше бугай прояловіє.

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ *(репетує)*. Досить. Я тобі покажу туровий опорос і бугая. Запам'ятаєш ти в мене!

(Входить П а ш а).

ПАША. Бог з вами, Кириле Петровичу. Розкричались, а завтра знов будете питать, чого в голові колупає...

КИРИЛО ПЕТРОВИЧ *(показуючи на Марка)*. Хіба ж не заколупає? Полюбуйтеся!

ПАША. Та же ж бачу. Того й зайшла сказати, що дзвонили, буцім-то в суботу скликається нарада будівельників. То щоб не шукали Марка, скажіть йому, хай відразу готується...

Кирило Петрович знесило падає на стіл.

ПАША *(перелякано)*. Ой, лишенько! Чого б це?
МАРКО *(піднімає вгору палець)*. Ек-замен!

ЗАВІСА.